

βιβλία

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΤΕΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

Τζόζεφ Κόνραντ

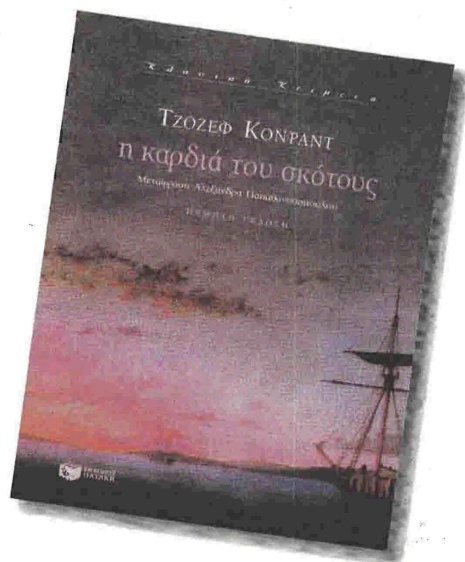
«Η καρδιά του σκότους»

► Ο Κόνραντ μας αφηγείται το καταστροφικό ταξίδι ενός ναυτικού, του Μάρλοου, στον ποταμό που γνώριζε ο συγγραφέας από πρώτο χέρι.

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΑΪΛΑΚΗ

Ο Τζόζεφ Κόνραντ ισοχρήστηκε κάποτε ότι είχε συνειδητά αποκλείσει το υπερφυσικό στοιχείο από το έργο του, γιατί αν το δεχόταν θα ήταν σαν να ομολογούσε ότι η καθημερινότητα δεν είναι θαυμαστή. Στην πραγματικότητα, ο σπουδαίος συγγραφέας επέλεξε να μυθιστοριογραφήσει εκτενώς τη ζωή ακριβώς επειδή τη θεωρούσε ποιητική. Και βέβαια πολύ πριν γράψει για κόσμους εξωτικούς, μυστηριώδεις και απρόβλεπτους, επεδίωξε και ως ένα βαθμό κατάφερε να τους γνωρίσει μέσα από τα ατελείωτα ταξίδια του και την εγγενή τάση του προς την περιπέτεια, τις συγκινήσεις, τη συνεχή φυγή. Ο Τέοντορ Τζόζεφ Κόνραντ Κορτσενιόφσκι -όπως ήταν το πλήρες όνομά του- γεννήθηκε στην Ουκρανία το 1857 από Πολωνούς γονείς. Η παιδική του ηλικία ήταν ιδιαίτερα δύσκολη: Το 1864 κάνει τη μητέρα του και τέσσερα χρόνια μετά τον πατέρα του και την κηδεμονία του αναλαμβάνουν -στην Κρακοβία- κάποιος συγγενείς. Ο μικρός Τζόζεφ δεν θα αργήσει να δείξει σημάδια ξεχωριστής ευφυΐας: μαθαίνει να μιλάει απαισιώτως γαλλικά, ενώ μέσα από τις πολωνικές μεταφράσεις διαβάζει τους κλασικούς. Λίγο αργότερα ανακαλύπτει τα περιπετειώδη αναγνώσματα και κυρίως τους «Εργάτες της Θάλασσας» του Βίκτορος Ουγκό.

Ειδικά αυτό το τελευταίο έμελλε να επηρεάσει βαθιά τον ψυχισμό του και να τον γεμίσει όνειρα για τη θαλασσινή ζωή και περιπέτεια. Μάλιστα, αυτήν την τάση του να γνωρίσει εξωτικά μέρη και άγνωστους πολιτισμούς θα την εκδηλώσει από νωρίς. Ετσι, μόλις στα δεκαέξι του, μεταβαίνει στο λιμάνι της Μασσαλίας για να γίνει ναυτικός. Η αρχή μιας μυθιστορηματικής ζωής μόλις ξεκινούσε, μιας ζωής γεμάτης ακραίες εμπειρίες -μεταξύ των οποίων, ένα ναυάγιο, λαθρεμπόριο όπλων, μια απόπειρα αυτοκτονίας, μία μονομαχία για τα μάτια μιας γυναίκας, αλλά και άπιστευτες περιπέτειες στους ωκεανούς και στα λιμάνια που ξεμάρκαρε. Το 1886 γίνεται Βρετανός υπήκοος και καπετάνιος και το 1894, ύστερα

από είκοσι χρόνια στη θάλασσα, θα εγκατασταθεί στην Αγγλία όπου παντρεύεται, αποκτά δύο παιδιά και αφοσιώνεται ολοκληρωτικά στο γράψιμο.

Το σίγουρο είναι ότι το κοσμοπολίτικο πνεύμα του έβρισκε πάντα τον τρόπο να συνδέει τον ρεαλισμό με έναν ρομαντικό αισθησιασμό. Αλλιώς, όμως, ένας ρομαντισμός διαποτισμένος με αμείλικτη ειρωνεία για την τάση του ανθρώπου να αυταπατάται. Οι συνθήκες για είναι ευνοϊκές για τον επίδοξο συγγραφέα που έχει βρει τη χρονική άνεση να γράφει απερίσπαστος -στα αγγλικά- και να μετουσιώνει τις εμπειρίες μιας ζωής σε τέχνη.

ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ

Δεν θα αργήσει, λοιπόν, να ολοκληρώσει το σημαντικότερο ίσως έργο του: την «Καρδιά του Σκότους». Βασισμένη στις δικές του εμπειρίες ως καπετάνιος στον ποταμό του Κονγκό, η υπόθεση αποτελεί ένα εκπληκτικό μείγμα συμβολικών αντιστοιχιών και χειροπιστών λεπτομερειών που καθηλώνουν. Εδώ οι «σκοτεινές» δυνάμεις της Αφρικής εκμηδενίζουν έναν αρχαίο πολιτισμό, καλλιεργημένο και ικανό άνθρωπο, τον Κούρτς, ο οποίος ωστόσο αδυνατούσε να αντισταθεί αποτελεσματικά στη διάβρωση του κακού. Πρόκειται για μία περιδιάβαση στα σκοτάδια του εγώ, ένα εσωτερικό δραματικό ταξίδι όπου επικρατούν η σύγκυση, η γοητεία, η ενοχή και -πάνω απ' όλα- η παρακμή. Ο Κόνραντ μας αφηγείται το καταστροφικό ταξίδι ενός ναυτικού, του Μάρλοου- στον ποταμό που γνώριζε ο συγγραφέας από πρώτο χέρι. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού συναντά τον Κούρτς τον οποίο οι ιθαγενείς λατρεύουν σαν θεό και οι αποικιοκράτες τον απεχθά-

νεται. Ο ίδιος ο Κούρτς είναι ένας αλλοπαρμένος «φύλαρχος», καμένος στα βάρη της ζούγκλας και της ψυχής του, καταδικασμένος να ζει στον τρόμο ενός αλλόκοτου πνευματικού πυρετού.

Ο Μάρλοου τον παίρνει στο ποταμόπλοιο του για το ταξίδι της επιστροφής, με αποτέλεσμα μία από τις καλύτερες αλληγορίες που γράφτηκαν ποτέ υπό τη μορφή μυθιστορήματος. Όσο για τα επόμενα χρόνια είναι ιδιαίτερα παραγωγικά παρά την φθίνουσα κατάσταση της υγείας του- και εκδίδονται τα έργα που θα τον καθιερώσουν οριστικά: «Ο Νέγρος του Νάρκισσου», «Λόρδος Τζιμ», «Ο τυφώνας», «Νοστρόμο», «Ο μυστικός πράκτωρ», «Η τύχη» -όλα κομμάτια μιας συναρπαστικής εκφραστικής περιπέτειας του συγγραφέα που σήμερα θεωρείται ένας πρώιμος μοντερνιστής, με καινοτομίες που ήταν -δίκως άλλο- εντυπωσιακές: πολλαπλές γωνίες αφήγησης, επιδέξιες διακοπές στην χρονική αλληλουχία και εκπληκτική εικονογραφική δεινότητα.

Σε κάθε περίπτωση, τα βιβλία του αν και βασίζονται στις θαλασσινές του δοκιμασίες και τα εξωτικά μέρη που είχε επισκεφτεί, στην ουσία μεταμόρφωσαν το περιπετειώδες μυθιστόρημα σε μία λεπταίσθητη διερεύνηση της ανθρώπινης ψυχοσύνθεσης, υπό το καθεστώς ασυνήθιστων δυσχερειών και γενικευμένης φθοράς.

Αλλωστε και ο ίδιος ο Κόνραντ, παρά την επιτυχία του, όταν πέθανε -το 1925- ήταν φτωχός και βασιανισμένος, απαισιόδοξος και πτοημένος: όπως ακριβώς, δηλαδή, θα ταίριαζε στον συγγραφέα που απεισιώπως υποδειγματικά την -ούτως ή άλλως- παράξενη γοητεία της παρακμής-

“ Η υπόθεση αποτελεί ένα εκπληκτικό μείγμα συμβολικών αντιστοιχιών και χειροπιστών λεπτομερειών που καθηλώνουν

